

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо підготовки та трансляції відеолекцій

1. Загальні положення

Відеолекція є перспективною формою педагогічної роботи, що набуває широкого поширення в сучасному освітньому процесі.

2. Термінологічна база

Відеолекція – це систематичний, послідовний виклад навчального матеріалу викладачем, що не вимагає його особистої присутності перед студентами, за допомогою використання широких можливостей обробки, зберігання та передачі відео- та аудіоінформації.

Лекція – систематичне, послідовне, монологічне викладення викладачем навчального матеріалу, як правило, теоретичного.

Сприйняття – психічний процес відображення предметів і явищ дійсності в сукупності їх властивостей і частковостей, пов'язаний із розумінням цілісності відбиваного.

Дидактика – теорія освіти і навчання, галузь педагогіки, що розкриває закономірності засвоєння знань, умінь і навичок, визначає обсяг і структуру змісту освіти, вдосконалює методи й організаційні форми навчання.

Імідж людини – це думка про цю людину у групи людей в результаті сформованого в їхній психіці образу цієї людини, що виникла внаслідок прямого їхнього контакту з цією людиною або внаслідок отриманої про цю людину інформації від інших людей.

Інформатизація освіти – процес забезпечення сфери освіти методологією і практикою розробки та оптимального використання сучасних інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання, виховання.

3. Загальна характеристика лекції як традиційної форми навчального заняття

Лекція у вищому навчальному закладі є основною формою проведення навчальних занять, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу.

Тематика курсу лекцій визначається робочою навчальною програмою.

Можливе читання окремих лекцій з проблем, які стосуються даної навчальної дисципліни, але не охоплені навчальною програмою. Такі лекції проводяться провідними вченими або спеціалістами для студентів та працівників вищих навчальних закладів в окремо відведений час.

Лекції проводяться лекторами – професорами та доцентами вищого навчального закладу, а також провідними науковцями або спеціалістами, запрошеними для читання лекцій.

У ряді випадків (відсутність підручників і навчальних посібників, наявність нових наукових даних по розділах курсу, складність окремих тем для самостійного вивчення) лекція виконує функцію основного джерела інформації. У таких випадках лише викладач може методично допомогти студентам в освоєнні необхідного матеріалу.

Умовно можна розподілити види лекцій на дві великі групи: традиційні і нетрадиційні. Відеолекція, яка допомагає розвитку наочно-образного мислення у студентів, належить до категорії нетрадиційних лекцій.

4. Критерії оцінювання лекторських здібностей та вмінь викладача:

- переконаність викладача (викладач переконливо доводить правильність висунутих положень);

- емоційність;
- жива, захоплива манера читання лекції;
- міра використання опорних матеріалів при читанні лекції (вільне володіння матеріалом);
- чіткий план лекції;
- зміст лекції (у міру змістовно, науково);
- питання лекції, що змушують студента міркувати (достатньо);
- культура мови та мовлення;
- голос, дикція;
- зовнішній вигляд;
- манера поведінки (вміння триматися перед аудиторією);
- контакт зі студентською аудиторією;
- уважне, у міру вимогливе ставлення викладача до студентів;
- шанобливе ставлення студентів до викладача;
- відвідуваність лекцій студентами.

5. Основні характеристики та особливості підготовки відеолекції

Відеолекції відносяться до одного із засобів навчання в системі дистанційної освіти, в них навчальний матеріал подається в динаміці, з використанням слухового і зорового каналів сприйняття інформації.

Застосування відеолекцій, їх фрагментів та інших аудіовізуальних засобів у навчальному процесі викликає інтерес у студентів, підвищує мотивацію до вивчення дисципліни, пробуджує цікавість.

Навчання з використанням технічних засобів навчання застосовується при проведенні групових (або потокових) занять зі студентами заочної та денної форм навчання і для організації індивідуальної самостійної роботи студентів, для організації дистанційного навчання. Відеолекції можуть використовуватися студентами в будь-який час і на будь-якій відстані. Важливим є й те, що студенту, який має відеокасету або CD-ROM, не потрібно конспектувати навчальний матеріал.

Відеолекції можуть створюватися з використанням низки комп'ютерних технічних прийомів:

- комп'ютерна анімація графічного матеріалу: послідовна побудова схем, виділення кольором окремих деталей на графіках, динамічні діаграми, послідовний запис символів у формулах;
- поліекранне подання навчальної інформації, наприклад, у вигляді двох вікон, в одному з яких показується навчальний матеріал, а в іншому – лектор, пояснює те, що відбувається. Цей прийом часто використовується в телевізійних передачах новин;
- створення фону, на якому будуть представлені формули та інші записи, вибір відповідних шрифтів, заливок і т.п., суміщення текстової, графічної та іншої інформації із закадровим коментарем лектора.

При створенні відеолекцій важливо пам'ятати про те, що кожна тема досягає мети, якщо від початку зазначено, які знання і навички студент повинен отримати у процесі роботи з відеолекцією.

Кожна відеолекція повинна містити матеріал за часом не більше 40 хвилин, так як в силу своєї специфіки вона компактніша, ніж традиційні лекції. Необхідно дотримуватися чіткого дозування навчальної інформації – разова доза повинна мати закінчений, логічно цілісний характер. Це може бути, наприклад, теорема, параграф підручника, окреме, логічно завершене питання теми або окрема тема.

Якщо автором подається курс відеолекцій з дисципліни, то в першій лекції повинні бути відображені такі питання: мета вивчення дисципліни, місце дисципліни в системі наук, кількість годин, відведена за навчальним планом, для кого призначений курс лекцій.

6. Загальні вимоги до відеолекції

1. Для кращого засвоєння матеріалу відеолекція повинна бути розбита на окремі частини. Ці частини розробляються як додаток до друкованих навчальних посібників і не повинні бути простим озвучуванням паперового варіанту.

2. У вступній частині відеолекції повинно бути поставлено мету і завдання вивчення дисципліни (розділу), зазначено міждисциплінарний зв'язок. Бажано дати рекомендації по роботі із запропонованим

посібником (з чого почати, що рекомендовано зробити після перегляду фрагменту або всього фільму, на які питання відповісти і т.п.).

3. Під час створення відеолекції використовується як розмовна мова спілкування, так і мова графічних зображень (статичних і динамічних ілюстрацій) і мова математичних, хімічних, логічних формул та виразів. Слід пам'ятати, що значну частину інформації про навколишній світ людина отримує через зір. Багатослівний звуковий чи текстовий (на екрані) коментар викликає швидке стомлення й ускладнення сприйняття динамічних процесів.

4. Подання навчального матеріалу не повинно бути рівномірним, монотонним. Як правило, в межах однієї теми можна виділяти 3 - 5 питань, які привертають увагу глядача (використовуючи ефект несподіванки, подиву, емоційного пожвавлення). Виділення бажано розташовувати по наростанню ефекту, щоб попереднє враження не «маскувало» наступну дію.

5. Відеолекції можуть бути забезпечені друківаними коментарями (поясненнями), що особливо важливо для студентів заочної форми навчання. Коментарі можуть містити таку інформацію:

- мета (для кого призначено коментар, якою буде структура відеолекції в цілому);
- порядок роботи студента з коментарями, з відеолекціями;
- методичні поради та вказівки по роботі (вимоги до конспектування відеолекції);
- побажання успішної роботи;
- можливість зв'язатися з викладачем (адреса, e-mail, телефон, адреса в Інтернет та ін).

Дані коментарі, при потребі, розсилаються до дати проведення відеолекції.

7. Опорна схема підготовки та проведення відеолекції

Тривалість відеолекції не повинна перевищувати 40 хвилин. За своєю структурою вона включає в себе два етапи: підготовчий і реалізуючий, кожен із яких складається з декількох стадій. Підготовчий етап лекції не повинен перевищувати 3-5 хвилин. Інший обсяг часу відеолекції становить трансляція відеолекції. До кожного етапу відеолекції висувається низка вимог, дотримання яких є необхідним. Всі етапи відеолекції супроводжуються слайдами. Але слайди не повинні «працювати» за викладача. У відеолекції провідна роль належить викладачеві, слайди виступають в якості супроводжуючого, допоміжного матеріалу.

8. Підготовчий етап відеолекції

Переконайтесь у тому, що тема лекції відповідає тематичному плануванню. Тема лекції позначається на першому слайді в її точному найменуванні. Тематичне планування відповідає робочій навчальній програмі дисципліни, яка в свою чергу відображає вимоги галузевого стандарту вищої освіти підготовки фахівця.

Планом лекції викладач позначає питання до теми, дає їм коротку характеристику. План може бути на другому слайді, в такому випадку він супроводжується стислими коментарями викладача. Всі питання лекції повинні відповідати навчальним елементам робочої програми, тобто тому змісту, який зазначено з даної теми у програмі.

Література як базова, так і допоміжна подається окремим слайдом. В цілому по темі повинно бути вказано не менше 5 літературних джерел. До базової літератури включається 2 - 3 джерела, що є в наявності в бібліотеці Університету. За своїм складом базова література включає навчальну, допоміжну літературу, нормативно-правову документацію, якщо така є. У допоміжну літературу включається 2 - 3 джерела, за складом: монографії, статті та ін.

9. Трансляція відеолекції

Пояснення нового матеріалу. Рекомендується почати з актуалізації раніше вивченого студентами матеріалу і на основі цього зробити перехід до основної частини лекції. (За обсягом часу – 2-3 хвилини).

Розгляд позначених у плані питань теми, з дотриманням зазначеного порядку.

Кожне питання теми розглядається з урахуванням таких вимог:

1. Викладати матеріал із обов'язковою характеристикою категоріального апарату, який наперед охарактеризований у коментарях.

2. Відобразити на слайдах схеми, таблиці, графіки, діаграми. Їх пояснення можливі як за кадром, так і на фоні кадру.

3. Наводити статистичні дані з обов'язковим коментарем.

4. Завершувати кожне питання теми висновком.

5. Оголошувати перехід до наступного питання.

Вимоги до питання можуть варіюватися в залежності від специфіки теми.

Кількість розглянутих у темі питань – 3-5, час, відведений на одне питання – 8 - 12 хвилин.

Завершують трансляцію відеолекції висновки за темою. Викладач підкреслює те, що саме студент вивчив нового на основі навчальних елементів заняття. Студентам даються завдання для самостійної роботи з обов'язковим пояснення щодо його виконання.

Чітке дотримання всіх рекомендацій з підготовки та проведення відеолекції дозволить ефективно організувати навчальний процес.

10. Зовнішній вигляд лектора

Дослідження вчених показують, що загальне враження оточуючих про виступаючого залежить на 55% від його вигляду (зовнішнього вигляду), на 38% від особливостей голосу, і на 7% від змісту того, що вимовляється.

У зовнішності лектора не повинно бути нічого відволікаючого увагу.

Аксесуари підбираються скромні, лаконічні, в мінімальній кількості.

Одяг не повинен відволікати слухачів від інформації: зачіска, краватка, костюм, сорочка – все повинно гармоніювати і відповідати загальній колірній гаммі студії:

1) якщо зйомка відбувається на однотонному задньому фоні, то не можна одягатися в колір самого фону – фон аудіовідеостудії «ТАЛАН-СТУДІО» та дошки – зелений;

2) у кадрі повинні бути виключені дрібні деталі: мініатюрні гудзики, занадто дрібний візерунок (це буде млинкувати в кадрі, від чого у глядача втомлюються очі).

Жінкам краще дотримуватися класичного поєднання «чорний низ – білий верх». Оптимальним варіантом буде біла, світла блузка / сорочка, довга або середньої довжини темна спідниця або штани в поєднанні з чорними туфлями на низькому каблучці.

Чоловікам варто зупинити вибір на класичному костюмі або на пуловері / светрі поверх білої сорочки і класичних чорних брюках у поєднанні з елегантним взуттям.

Зачіска повинна бути природною, не відволікати уваги від інформації лектора. Волосся повинно бути прибрано так, щоб постійно не відволікати студентів.

Слід пам'ятати, що на відео все збільшується, тому з особливою увагою необхідно поставитися до макіяжу. Для обличчя слід вибирати матову основу на тон темніше, ніж звичайно. Акцентуйте увагу на бровах та очах, уникаючи при цьому занадто темних відтінків. Рум'яна і помада повинні бути світлішими, ніж зазвичай, уникайте помаранчевих і пастельних відтінків. Не використовуйте косметику з блиском – це зведе всі ваші зусилля до нуля, і додасть зовнішності хворобливий вигляд.

11. Поведінка лектора в кадрі

1. На початку зйомки намагайтесь дивитися в камеру.

2. Не намагайтесь посміхатися на початку, якщо не впевнені, що посмішка природна. Краще це зробити дещо пізніше.

3. Тримайте руки подалі від обличчя і намагайтесь не займати їх сторонніми предметами.

4. Мова повинна бути грамотна, чітка, виразна, гучна. Намагайтесь не вживати професійних жаргонів і скорочень – студент у реальній аудиторії може перепитати, а віддалений слухач – не завжди.

5. Жести мають дуже велику силу переконання. У жестах повинна бути відкритість. Уникайте захисних рухів: не закладайте рук за спину, не схрещуйте їх, не «обіймайте себе».

Посмішка на Вашому обличчі допоможе домогтися вдячного відгуку слухача.